

INSEKTER PÅ RIDÖN - del 1.

av Peter Wärmling

En handfull skara av insektentusiaster hade mött upp vid hamnen vid Sundbyholms slott på morgonen fredagen den 13:e juni (1986). Vädret var helt perfekt. Gassande solsken, inte ett moln syntes till. En grupp deltagare hade anlänt från Stockholm-Södertäljehållet i bil, en annan grupp hade kommit från Eskilstuna-Torshällahållet. I två båtar åkte vi så genom den fantastiskt vackra Sundbyholms-Ridöarkipelagen. Havet låg nästan spegelblankt.

Vi passerar flera öar på nära håll. Den lummiga vegetationen ger ett tropiskt intryck, allra helst som den yppiga vegetationen på vissa öar "hänger ut" över de oexploaterade stränderna. En del öar är dessutom rätt kuperade vilket ytterligare förstärker frodigheten. På vissa av öarna förekommer barrskogar, då ofta av relativt hög ålder.

Väl framme vid Ridön installerar vi oss först i den fina lilla rödmålade stugan som ägs av naturvårdsföreningen i Västerås. Den ligger alldeles nere vid bryggan där västerås-båtarna lägger till.

Efter fika passar vi på att rekognoscera litet, de av oss som tidigare besökt Ridön visar vägen. Vi ser massor av mistlar, inte bara på ek och lind utan även på äppelträd och andra fruktträd. Vi konstaterar att vägkanterna är fulla av blomster och att luften är fylld av fågelkvitter. Ridön är till ganska stor del uppodlad. Stora ytor är åkermark. Men jordbruket verkar ändå skötas småskaligt och naturnära.

Då vi passerar den första ladan möts vi av ett starkt surrande. Det är hundratals solitära bin av olika arter som hittat de perfekta boutrymmena - ladans tak är klädd av ihåliga vassrör. Det är i dessa ihåliga vassrör som bina byggt sina bon.

Här och där längs den slingrande landsvägen ligger grön-glänsande spillningshögar av grävling. Vid närmare betraktande kan vi se vad grävlingarnas måltider består av: varje exkrementhögt utgör resterna efter ett skrovsmål bestående av skalbaggsarten *Calosoma inquisitor*, lilla larvmördaren. Arten är sällsynt uppe i Mälardalen, så vi blir förvånade över upptäckten. Men kanske är det trots allt inte så märkligt att denna art dyker upp vid detta tillfälle. Ridön har ju på grund av Mälarens inverkan en något högre medeltemperatur än vad breddgraden förväntas ge. Vidare så lever larvmördaren till skillnad från de flesta andra jordlöpare inte på marken. I stället jagar de fjärilslarver under dagtid högt uppe i trädens grenar. Och uppe i ekarna, björkarna, almarna, lönnarna, ja; i nästan alla träd fullkomligt dräller det av fjärilslarver. Vissa träd, speciellt ekarna, är helt kalättna och ger ett dött intryck. Larverna är sannolikt både frostfjärilar och ekvecklare och de verkar angripa första bästa träd i närheten av ett nyss "kalavverkat". Mot horisonten ser vissa skogsdungar helt bruna ut p.g.a. denna kalätning.

Längs den slingrande landsvägen surrar det av steklar och flugor. Och de skalbaggsintresserade deltagarna är entusiastiska, för i de solexponerade ek-sly-buskarna längs vägkanten dräller det av getingbockar och andra långhorningar. Och i en liten igenväxande övergiven f.d.inåga i den fuktighetsdrypande ädellövslogen fascinerar fjärilssamlarna av de skimrande Violettkantade guldvingarnas flykt...

INSEKTER PÅ RIDÖN forts.

I nedanstående artlista över skalbaggar som påträffades på Ridön den 13-15 juni 1986 så har skalbaggar tilldelats de nummer som föreligger i den nya skalbaggs katalogen: *Catalogus Coleopterorum Suecicae, Auctores: Stig Lundberg, Stockholm 1986.* Dessa nummer beskriver skalbaggar plats i den systematik som har evolutionen som grund. Detta innebär (förenklat) att de mesta primitiva arterna har erhållit de lägsta numrena, de mest utvecklade de högsta.

Arter som anses sällsynta, mindre allmänna eller lokala har tilldelats större utrymme i texten nedan.

Alla fynden är gjorda av undertecknad ensam eller tillsammans med annan exkursionsdeltagare om inget namn anges. Om namnförkortning nämns så har undertecknad ej sett exemplaret levande. Om inget annat anges så avses imago-stadiet.

Familj Carabidae:

Calosoma inquisitor, 2 imago samt minst 5 grävlingsspillningar
0013 av vilka varje innehöll rester av c:a
20 individer, mest täckvingar.

Calosoma inquisitor är relativt allmän i sydligaste Sverige, t.ex. i lövlundarna på Öland. Där kan den påträffas både på marken och uppe i träden där den jagar fjärilslarver. Nordligaste förekomst är Dalarna. Arten jagar ofta på dagtid. Ofta är arten grön-metallisk men på Ridön sågs även ett kopparfärgat ex.

0027	<u>Carabus nemoralis</u>	1 ex.
0067	<u>Loricera pilicornis</u>	1 ex.
0202	<u>Pterostichus oblongopunctatus</u>	1 ex.
0204	<u>Pterostichus niger</u>	2 ex. i lövskog
0205	<u>Pterostichus melanarius</u>	1 ex.
0211	<u>Pterostichus strenuus</u>	1 ex.
0224	<u>Calathus micropterus</u>	1 ex.
0279	<u>Amara eurynota</u>	1 ex.
0374	<u>Badister bullatus</u> (=fd <u>bipustulatus</u>)	1 ex. i grustag
0397	<u>Lebia chlorocephala</u>	2 ex. på åkermark.

Lebia chlorocephala: mycket vacker jordlöpare, kraftigt grönglänsande, förekommer i hela landet (vissa undantag) men är allmännare söderut. Föredrar ängsmark, dikesrenar, lövlundar. Enligt Lindroth är arten lokal. Vårart. Larven parasiterar på Chrysomelae-arter.

Familj Hydrophilidae:

0683	<u>Sphaeridium bipustulatum</u>	1 ex i komocka
0684	<u>Sphaeridium lunatum</u>	1 ex i komocka
0685	<u>Sphaeridium scarabaeoides</u>	1 ex i komocka

Familj Silphidae:

0896	<u>Nicrophorus</u> (=Necrophorus) <u>vespilloides</u>	3 ex på död mus
0908	<u>Dendroxena</u> (=fd <u>Xylodrepa</u>) <u>quadrinaculata</u>	3 ex

Dendroxena quadrinaculata: Arten har sin nordgräns i Vr-Vs-Up. Till skillnad från övriga dödgrävare så jagar denna art levande byten, främst fjärilslarver. Arten är vanlig t.ex. i lövlundarna på Öland där den jagar fjärilslarver uppe i träden. Uppe i mellansverige är arten, som är värmekrävande, sällsynt och troligen är arten en värmetsrelikt. Ett exemplar hittades märkligt nog på dagen sittande i en springa i en grov gran där den av allt att döma drack fram-sippande kåda.

Arten har antagligen gynnats av de kraftiga mätarlarvsangreppen på lövträden (Samma sak gäller troligen Calosoma inquisitor). Ett ex. påträffades sittandes stilla kl. 24.00 på en mossklädd sten under en

gammal ek. Arten rör sig f.ö.gärna på dagtid i solsken. Baggen är centimeterstor och grundfärgen är gulbrun.

0912 Phosphuga atrata 1 ex, dött på marken
0911 Silpha tristis 1 ex.

Familj Scaphididae:

1027 Scaphidium quadrimaculatum 1 ex.

Familj Staphylinidae:

1415 Oxyporus rufus 2 ex. på svamp, troligen musseron
1564 Lordithon (=fd Bolitobius) lunulatus c:a 100 ex på träsavamp på bok

Familj Histeridae:

2354 Paralister (=fd Hister) purpurascens 2 ex.

Familj Scarabaeidae:

2426 Aphodius erraticus 3♂ + 2 ♀ i komocka

Aphodius erraticus är en sydsvensk liten dyngbagge som har sin nordgräns i Nä-Vä-Sö.

2502 Cetonia aurata flera ex.
2504 Potosia (=fd Cetonia) cuprea flera ex. Rolf Röber
2513 Platycerus caraboides 1 ex.
2515 Sinodendron cylindricum 1 ex. på al

Familj Lampyridae:

2555 Lampyris noctiluca 1 ex. Rolf Röber

Familj Cantharidae:

2566 Cantharis obscura 1 ex.
2568 Cantharis nigricans 2 ex.
2569 Cantharis pellucida 1 ex.
2570 Cantharis livida 1 ex.
2571 Cantharis figurata 1 ex.
2573 Cantharis quadripunctata 1 ex. Allmän art men ny för Vä.
2586 Rhagonycha limbata 1 ex.

Familj Sphaeritidae:

2303 Sphaerites glabratus 1 ex. fragment

Sphaerites glabratus är en lustig skalbagge vad formen beträffar. Arten är starkt rundad och metalliskt grönglänsande. Trots att den är ovanlig så är den funnen i nästa alla landskap. Märkligt nog ej på Öland. I det murkna innandömet av en bok påträffades en bakkropp.

Familj Elateridae:

2632 Athous vittatus 5 ex.
2641 Denticollis linearis flera ex., båda färgformerna
2645 Cidnopus (=fd Limonius) minutus 2 ex.
2659 Prosternon tessellatum flera ex.
2663 Selatosomus (=Corymbites) aeneus 1 ex.
2687 Elater tristis 2 ex. i vedtrave m. barrträd
2695/6 Melanotus castanipes/rufipes flera ex.
2704 Agriotes lineatus 1 ex. slaghåv

Familj Throscidae:

2740 Trixagus (=fd Throscus) dermestoides 1 ex. slaghåv

Familj Buprestidae:

2775 Agrilus sulcicollis 1 ex, slaghåv

Agrilus sulcicollis. Ett ex. fångades med slaghåv då den flög i solsken över landsvägen. Sulcicollis har med undantag av Gä sin nordgräns i Vs-Sö-Up. Arten är sällsynt och saknas i både Norrland och i många sydsvenska landskap. Arten är rätt lik A. viridis, men

till skillnad från denna art, så har *sulcicollis* en urnupning på undersidan av den sista bakkroppsleden. Sällsynt art

Familj Dermestidae:

- 2827 Dermestes lardarius flera ex inomhus, torp, Rolf Röber
 2832 Attagenus pellio flera ex inomhus, torp, Rolf Röber
 2851 Anthrenus scrophularia 1 ex., Rolf Röber

Familj Ostomidae:

- 2953 Ostoma ferruginea ca 10 ex. under bark på tallstubbe samt 1 ex på grov bokstam, natten

Familj Anobidae:

- 2900 Hadrobregmus (=fd Anobium) pertinax ca 10 ex, inomhus, fönsternisch

Familj Dasytidae:

- 2989 Dasytes plumbeus 2 ex.

Familj Cleridae:

- 2965 Thanasimus formicarius 1 ex. på vedtrave, barrträd

Familj Malachidae:

- 3003 Malachius bipustulatus mycket allmän i hela området
 3007 Anthocomus fasciatus flera döda ex i torp, fönsternisch

Familj Nitidulidae:

- 3116 Pocadius ferrugineus 1 ex på träsvamp på bok
 3126 Pithyophagus feerrugineus 1 ex.

Familj Cucujidae:

- 3160 Silvanus bidentatus 1 ex. på gammal bräda av gran

Silvanus bidentatus hade fram till 1960 påträffats i Sm, Vg, Ög, Nä, Sö, Vä, Up. Troligen har arten Mälardalen som sitt huvudsakliga utbredningsområde, även om arten numera hittats i många norrländska landskap. Sällsynt.

Familj Erotylidae:

- 3315 Triplax aenea 1 ex.

Familj Cerylonidae:

- 3344 Cerylon histeroides 1 ex. på trädsvamp på bok, natten

Familj Coccinellidae:

- 3357 Subcoccinella vigintiquattuor punctata flera ex., slaghåv
 3403 Adalia bipunctata 1 ex, röda typen, vid torpgrund, dött
 3405 Coccinella (=fd Propylea) hieroglyphica flera ex.
 3407 Coccinella septempunctata flera ex.
 3409 Coccinella quinquepunctata flera ex.
 3419 Calvia quattuordecimguttata 3 ex., slaghåv
 3426 Psyllobora (=fd Thea) vigintiduopunctata 1 ex., slaghåv

Familj Byturidae:

- 3519 Byturus ochraceus (=aestivus) flera ex, i blommor

Familj Oedemeridae:

- 3596 Chrysantia viridissima 1 ex., slaghåvning
 3608 Oedemera virescens 1 ex., slaghåvning

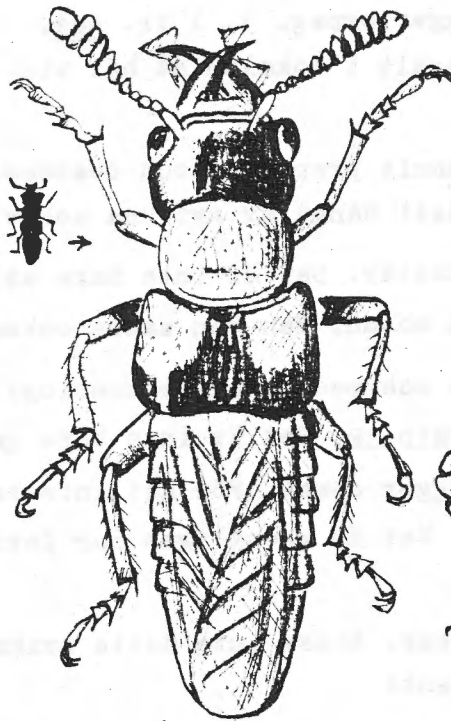
Familj Pyrochroidae:

- 3614 Pyrochroa coccinea 2 ex. på vedtrave, björk
 3616 Schizotus pectinicornis 2 ex.

Fortsättning i nästa nummer...

PS. TILLSTÅND FÖR DENNA INSAMLING HAR GIVITS AV LÄNSTYRELSEN
 I VÄSTERÅS D.S.

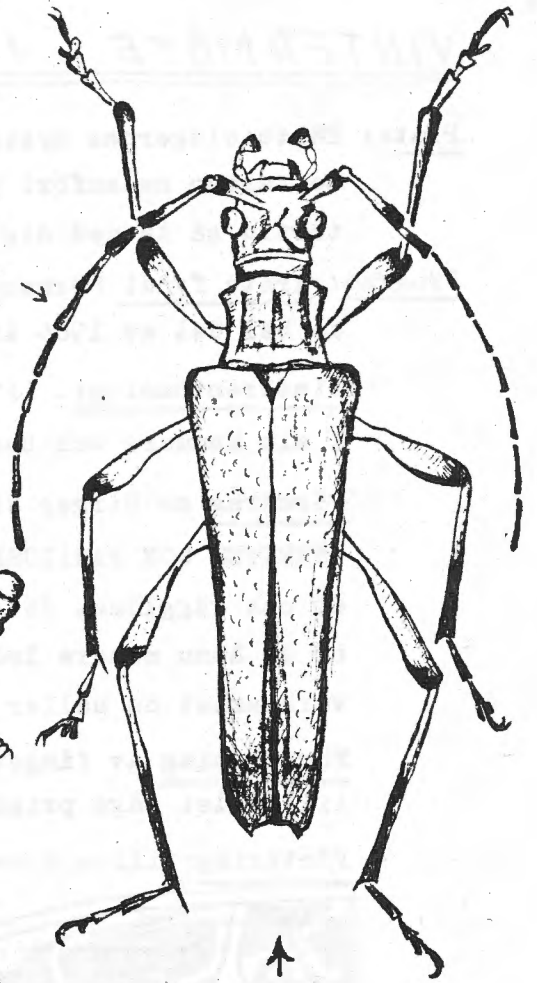
NÅGRA "KUSAR" FRÅN RIDÖN...

Oxyporus rufus

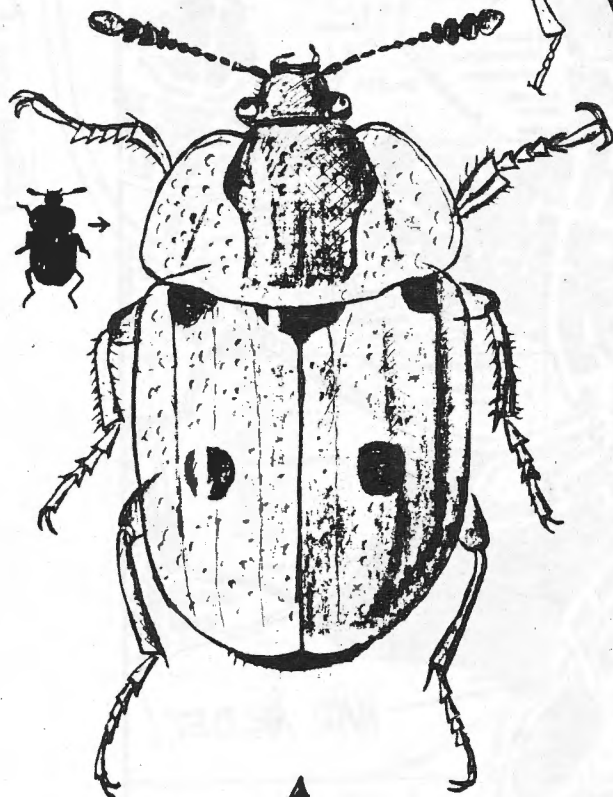
NATURLIG STORLEK

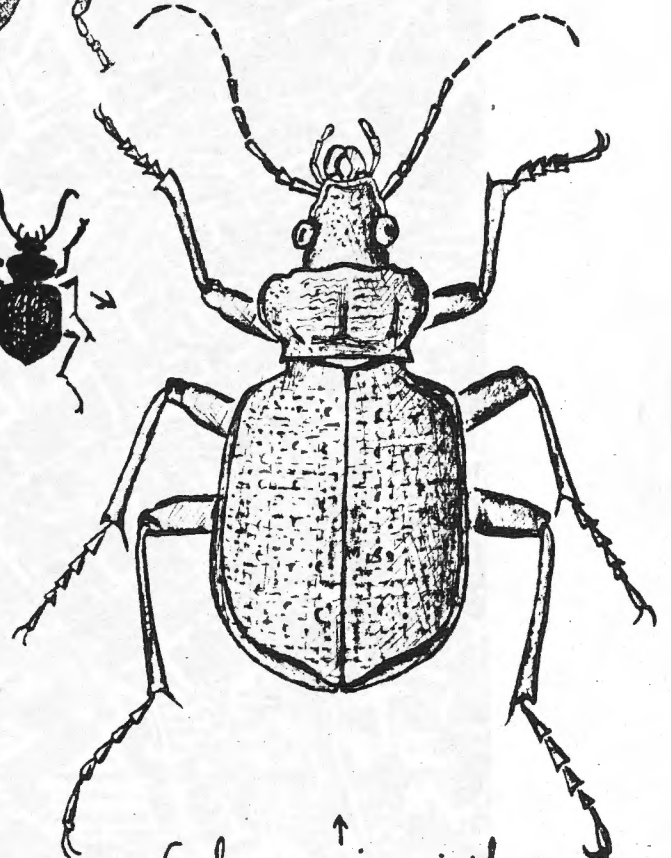
Stenocorus meridianus

Silvanus bidentatus

Dendroena (= Xylodrepa) quadrimaculata

Calosoma inquisitor